Fourierova transformace v 1D a 2D

Václav Hlaváč

České vysoké učení technické v Praze Fakulta elektrotechnická, katedra kybernetiky Centrum strojového vnímání http://cmp.felk.cvut.cz/~hlavac, hlavac@fel.cvut.cz

Osnova přednášky:

- Fourierova tx v 1D, výpočetní složitost, FFT.
- Fourierova tx ve 2D, centrování spektra.
- Příklady ve 2D.

Výchozí představa, filtrování v prostoru frekvencí

р

m

2/56

Filtrace v prostorové oblasti. Pro 1D signály bychom řekli v časové oblasti. Lineární kombinace vstupního obrazu s koeficienty (často lokálního) filtru. Základní operací je konvoluce.

Filtrace ve frekvenční oblasti. Převod do "frekvenční reprezentace", tam filtrace, převod zpět.

Pro první představu stačí *Fourierova transformace*, ale jsou i další lineární integrální transformace sloužící k podobnému účelu, např. kosínová nebo vlnková (wavelet).

1D Fourierova transformace, úvod

- Fourierova transformace je základním nástrojem pro (lineární) zpracování signálů a v teorii řízení.
- Dovoluje vzájemně jednoznačný převod signálů z/do časové reprezentace f(t) do/z frekvenční reprezentace $F(\xi)$.
- Umožňuje analyzovat frekvenční obsah (spektrum) signálu.
- FT je vhodná pro periodické signály.
- Když signál není periodický, potom lze použít krátkodobou FT nebo lineární integrální transformaci s bázovými funkcemi lokalizovanými v čase nebo 2D prostoru. Příkladem je vlnková transformace (wavelets), Gaborovy filtry.

Joseph Fourier 1768-1830

🔶 *i* je komplexní jednotka.

Každou funkci lze rozložit na sudou a lichou část

 $f(t) = f_e(t) + f_o(t)$

Fourierova Tx definice: spojitý případ

 $\mathcal{F}{f(t)} = F(\xi)$, kde ξ [Hz= s^{-1}] je frekvence a $2\pi\xi$ [s^{-1}] je úhlová frekvence.

6/56

Fourierova Tx	Inverzní Fourierova Tx
$F(\xi) = \int_{-\infty}^{\infty} f(t) e^{-2\pi i \xi t} dt$	$f(t) = \int_{-\infty}^{\infty} F(\xi) e^{2\pi i \xi t} d\xi$

Jaký je význam inverzní FT? Vyjádřeme pomocí Riemannova součtu:

$$f(t) \doteq (\dots + F(\xi_0) e^{2\pi i \xi_0 t} + F(\xi_1) e^{2\pi i \xi_1 t} + \dots) \Delta \xi$$

kde $\Delta \xi = \xi_{k+1} - \xi_k$ pro $\forall \; k$.

 \Rightarrow Každá 1D funkce se dá vyjádřit jako vážený součet (integrál) mnoha komplexních exponenciál (díky Eulerově vztahu $e^{i\xi} = \cos \xi + i \sin \xi$ také jako součet sinusovek a kosinusovek).

Podmínky pro existenci Fourierovy transformace

1. $\int_{-\infty}^{\infty} |f(t)| dt < \infty$, tj. f(t) musí klesat rychleji než exponenciála.

2. f(t) smí mít nejvýše konečný počet nespojitostí v každém konečném intervalu.

Pro digitální obrazy Fourierova transformace vždy existuje, protože digitální obrazy jsou omezené a mají konečný počet nespojitostí.

Fourierova Tx, symetrie

- Symetrie vzhledem ke komplexně sdružené části, tj. $F(-i\xi) = F^*(i\xi)$.
- $|F(i\xi)|$ je vždy sudá.
- Fáze $F(i\xi)$ je vždy lichá.
- $Re\{F(i\xi)\}$ je vždy sudá.
- $Im\{F(i\xi)\}$ je vždy lichá.
- Sudá část f(t) se transformuje na reálnou část $F(i\xi)$.
- Lichá část f(t) se transformuje na imaginární část $F(i\xi)$.

Konvoluce, definice, spojitý případ

 Konvoluce (ve funkcionální analýze) je operace na dvou funkcích f a h, která vytvoří třetí funkci (f * h), která se používá jako modifikace jedné ze vstupních funkcí.

9/56

- Konvoluce je integrál "míchající" hodnoty dvou funkcí, a to funkce h(t), která je posouvána a překrývá se s funkcí f(t) nebo obráceně.
- Uvažujme nejdříve spojitý případ s obecnými nekonečnými mezemi

$$(f*h)(t) = (h*f)(t) \equiv \int_{-\infty}^{\infty} f(\tau) h(t-\tau) d\tau = \int_{-\infty}^{\infty} f(t-\tau) h(\tau) d\tau.$$

Meze integrálu můžeme omezit na interval [0, t], protože předpokládáme nulové hodnoty funkcí pro záporný argument

$$(f * h)(t) = (h * f)(t) \equiv \int_0^t f(\tau) h(t - \tau) d\tau = \int_0^t f(t - \tau) h(\tau) d\tau.$$

Konvoluce, diskrétní aproximace

$$(f*h)(i) = (h*f)(i) \equiv \sum_{m \in \mathcal{O}} h(i-m) f(m) = \sum_{m \in \mathcal{O}} h(i) f(i-m) ,$$

kde \mathcal{O} je lokální okolí "současné pozice" a h je konvoluční jádro (též konvoluční maska).

Fourierova Tx, vlastnosti (1)

Vlastnosti	f(t)	$F(\xi)$
Linearita	$af_1(t) + bf_2(t)$	$a F_1(\xi) + b F_2(\xi)$
Dualita	F(t)	$f(-\xi)$
Konvoluce	(f * g)(t)	$F(\xi) G(\xi)$
Součin	f(t) g(t)	$(F * G)(\xi)$
Časový posun	$f(t-t_0)$	$e^{-2\pi i\xi t_0}F(\xi)$
Frekvenční posun	$e^{2\pi i\xi_0 t} f(t)$	$F(\xi - \xi_0)$
Derivace	$rac{\mathrm{d}f(t)}{\mathrm{d}t}$	$2\pi i\xi F(\xi)$
Násobení t	t f(t)	$\frac{i}{2\pi} \frac{\mathrm{d}F(\xi)}{\mathrm{d}\xi}$
Změna měřítka času	f(a t)	$\frac{1}{ a }F\left(\xi/a\right)$

Fourierova Tx, vlastnosti (2)

Základní dvojice Fourierovy Tx (2)

Základní dvojice Fourierovy Tx (3)

Princip nejistoty

- Všechny dvojice (časový signál ↔ Fourierův obraz) jsou vázány principem nejistoty.
- Signál o krátké době trvání má široké frekvenční spektrum a obráceně.

 $(\text{trvání signálu}) \cdot (\text{šířka spektra}) \geq \frac{1}{\pi}$

- Pozorování: Gaussián e^{-t^2} modulovaný sinusovkou (Gaborova funkce) má nejmenší součin mezi trváním a šířkou spektra (optimum).
- Princip je instancí obecného principu nejistoty zavedeného Wernerem Heisenbergem v kvantové mechanice.

Neperiodické signály

Fourierova transformace předpokládá periodický signál. A co když potřebujeme zpracovávat neperiodický signál? Dva obvyklé přístupy.

- 1. Zpracovat signál po malých částech (oknech) a předpokládat, že vně je signál periodický.
 - Přístup zavedl Dennis Gabor v roce 1946 a nazývá se krátkodobá Fourierova transformace (Short time Fourier transform).

Dennis Gabor, 1900-1979, vynálezce holografie, Nobelova cena za fyziku 1971., studoval v Budapešti, PhD v Berlíně 1927, odešel před nacisty do Británie v 1933.

- Pouhé rozsekání signálu na obdélníková okna není dobré, protože na rozhraní oken jsou nespojitosti. Ty se ve spektru projeví nežádoucími vysokými frekvencemi.
- Proto se signál obvykle konvoluje s tlumící váhovou funkcí, obvykle Gaussián nebo Hammingova funkce, zajišťující nulovou hodnotu signálu na okraji a vně okna.
- 2. Použití složitějších bázových funkcí, např. vlnek ve vlnkové (wavelets) transformaci.

Diskrétní Fourierova transformace

- Uvažujme vstupní signál (posloupnost) f(n), n = 0, ..., N 1.
- Nechť F(k) označuje Fourierovo spektrum (výsledek diskrétní Fourierovy transformace) signálu f(n).
- Diskrétní Fourierova transformace

$$F(k) \equiv \sum_{n=0}^{N-1} f(n) e^{\frac{-2\pi i k n}{N}}$$

Inverzní diskrétní Fourierova transformace

$$f(n) \equiv \frac{1}{N} \sum_{n=0}^{N-1} F(k) e^{\frac{2\pi i k n}{N}}$$

Výpočetní složitost, připomínka značení

- Při úvahách o složitosti se abstrahuje od určitého počítače a uvažuje se pouze asymptotické chování příslušného algoritmu, ať časové nebo paměťové.
- Hledá se asymptotická horní mez analyzované funkce (tj. růst hodnoty funkce) na základě jiné funkce, vyjádření jejíhož růstu je jednodušší.
- Značení 'Velké O'; např. $O(n^2)$ říká, že počet kroků algoritmu bude v nejhorším případě úměrný kvadrátu počtu vzorků.
- Aditivní členy a násobicí konstanty se ignorují, protože se hledá pouze kvalitativní chování algoritmu.
- Kvadratická složitost \$\mathcal{O}(n^2)\$ je horší než lineární složitost \$\mathcal{O}(n)\$ nebo konstatní \$\mathcal{O}(1)\$ (tj. nezávislá na délce \$n\$), ale lepší než kubická \$\mathcal{O}(n^3)\$. Když je složitost exponenciální, např. \$\mathcal{O}(2^n)\$, potom to většinou znamená, že algoritmus je prakticky nepoužitelný pro rozsáhlejší úlohy.

Výpočetní složitost diskrétní Fourerovy transformace

• Nechť W je komplexní číslo, $W \equiv e^{\frac{-2\pi i}{N}}$.

$$F(k) \equiv \sum_{n=0}^{N-1} f(n) e^{\frac{-2\pi i k n}{N}} = \sum_{n=0}^{N-1} W^{nk} f(n)$$

- Vektor f(n) se násobí maticí, jejíž prvek (n,k) je komplexní konstantou W umocněnou na $N\cdot k$.
- Výpočet složitost $\mathcal{O}(N^2)$.

Rychlá Fourierova transformace

- Rychlá Fourierova transformace (FFT fast Fourier transform) je efektivní algoritmus pro výpočet diskrétní Fourierovy transformace a její inverze.
- Tvrzení: FFT má výpočetní složitost $\mathcal{O}(N \log_2 N)$.
- Příklad (podle Numerical recepies in C):
 - Uvažujme poslounost $N=10^6$ a hypotetický počítač s 1 $\mu {\rm sekundovým}$ cyklem.
 - FFT by spotřebovovala 30 sekund času procesoru.
 - DFT by spotřebovala dva týdny času procesoru, tj. 1.209.600 sekund, což je asi 40.000 \times více.
- Myšlenka FFT (Danielson, Lanczos, 1942): DFT posloupnosti délky N lze vyjádřit jako součet dvou DFT posloupností délky N/2, v jedné jsou liché a ve druhé sudé vzorky. Pozn. existují varianty i pro obecné délky N.

FFT, důkaz

$$F(k) = \sum_{n=0}^{N-1} e^{\frac{-2\pi i k n}{N}} f(n)$$

=
$$\sum_{n=0}^{(N/2)-1} e^{\frac{-2\pi i k (2n)}{N}} f(2n) + \sum_{n=0}^{(N/2)-1} e^{\frac{-2\pi i k (2n+1)}{N}} f(2n+1)$$

=
$$\sum_{n=0}^{(N/2)-1} e^{\frac{-2\pi i k n}{N/2}} f(2n) + W^n \sum_{n=0}^{(N/2)-1} e^{\frac{-2\pi i k n}{N/2}} f(2n+1)$$

=
$$F^e(k) + W^n F^o(k), \quad k = 1, \dots, N$$

- Klíčová myšlenka: rekurzivní výpočet a N je mocninou 2.
- Stačí $\log_2 N$ iterací.

FFT, důkaz (2)

- Posloupnosti (spektra) $F^e(k)$ (sudé) a $F^o(k)$ (liché) jsou peridické podle k a mají délku N/2.
- Co je výsledkem Fourierovy transformace posloupnosti délky 1? Identita.
- + Pro každou poslounost $\log_2 N$ e-éček a o-óček existuje jednobodové transformace, které využijí právě jednu hodnotu ze vstupní posloupnosti,

$$F^{eoeeoeo\ldots oee}(k) = f(n) \quad {\rm pro} \ {\rm n\check{e}kter \acute{a}} \ n$$
 .

 Dalším trikem je znovuvyužití částečných výsledků => motýlkové schéma výpočtu.

FFT motýlkové schéma výpočtu

2D Fourierova transformace

Myšlenka. Obrazová funkce f(x, y) se rozloží na lineární kombinaci harmonických (sínusovek, kosínusovek, obecněji ortonormálních) funkcí.

Definice přímé transformace. u, v jsou prostorové frekvence.

$$F(u,v) = \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} f(x,y) e^{-2\pi i (xu+yv)} dx dy$$

Inverzní Fourierova transformace

$$f(x,y) = \int_{-\infty}^{\infty} \int_{-\infty}^{\infty} F(u,v) e^{2\pi i (xu+yv)} du dv$$

- Díky Eulerovu vztahu ($e^{iz} = \cos z + i \sin z$) jsou reálnými složkami cos a imaginárními sin.
- Funkce F(u, v) (komplexní spektrum) udává váhy harmonických složek v lineární kombinaci.

llustrace, vektory báze

Analogie – vlnitý plech.

 $\sin(3x+2y)$

 $\cos(x+4y)$

Lineární kombinace vektorů báze

2D diskrétní Fourierova transformace

Přímá transformace

$$F(u,v) = \frac{1}{MN} \sum_{m=0}^{M-1} \sum_{n=0}^{N-1} f(m,n) \exp\left[-2\pi i \left(\frac{mu}{M} + \frac{nv}{N}\right)\right],$$
$$u = 0, 1, \dots, M-1, \qquad v = 0, 1, \dots, N-1,$$

Inverzní transformace

$$f(m,n) = \sum_{u=0}^{M-1} \sum_{v=0}^{N-1} F(u,v) \exp\left[2\pi i\left(\frac{mu}{M} + \frac{nv}{N}\right)\right],$$
$$m = 0, 1, \dots, M-1, \qquad n = 0, 1, \dots, N-1.$$

2D Fourierova Tx jako dvojnásobná 1D Fourierova Tx

Vztah pro přímou transformaci lze přepsat na

$$F(u,v) = \frac{1}{M} \sum_{m=0}^{M-1} \left[\frac{1}{N} \sum_{n=0}^{N-1} \exp\left(\frac{-2\pi i n v}{N}\right) f(m,n) \right] \exp\left(\frac{-2\pi i m u}{M}\right) ,$$
$$u = 0, 1, \dots, M-1 , \qquad v = 0, 1, \dots, N-1 .$$

- Výraz v hranatých závorkách odpovídá 1D Fourierově transformaci m – tého řádku. Výraz se vypočítá obyčejnou 1D rychlou Fourierovou transformací (FFT).
- Nyní je každý řádek nahrazen Fourierovským spektrem a může se vypočítat 1D diskrétní Fourierovou transformací každého sloupce.

Spektrum prostorových frekvencí

Fourierův obraz F(u, v) je funkcí komplexní proměnné.

(Komplexní) spektrum F(u, v) = R(u, v) + i I(u, v)

Amplitudové spektrum $|F(u,v)| = \sqrt{R^2(u,v) + I^2(u,v)}$

Fázové spektrum $\phi(u, v) = \tan^{-1} \left[\frac{I(u, v)}{R(u, v)} \right]$

Výkonové spektrum

$$P(u,v) = |F(u,v)|^2 = R^2(u,v) + I^2(u,v)$$

Zobrazování spekter, příklad 2D Gaussiánu

Gaussián je pro ilustraci vybrán, protože má díky prinicipu nejistoty hladké spektrum.

Vstupní intenzitní obrázek, souřadná soustava

Reálná složka spektra jako obrázek a povrch

Problém při souřadné soustavě vztažené k obrázku: zajímavé části spektra jsou v rozích a rozděleny na čtvrtiny. Díky periodicitě lze libovolně posunout.

reálná část, obrázek

reálná část, povrch

imaginární část, obrázek

imaginární část, povrch

Log výkonového spektra jako obrázek a povrch

500

400

300

Spatial frequency u

200

100

log power spectrum

povrch

log power spectrum

obrázek
Centrovaná spektra

- Spektrum je názorné zobrazovat centrovaně, tj. s počátkem souřadnic (0,0) ve středu spektra. Nadále tak budeme činit.
- Uvažujme výchozí spektrum rozdělené na čtyři kvadranty. Malé šedivé čtverečky odpovídají umístění nízkých frekvencí ve spektru.
- Díky symetriím spektra lze kvadranty jen prohodit podle obou diagonál. Nízké frekvence nyní jsou ve středu obrázku.

Výchozí spektrum

nízké frekvence jsou v rozích

centrované spektrum s počátkem v (0,0)

Reálná složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

reálná část, obrázek

reálná část, povrch

Imaginární složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

imaginární část, obrázek

-10 x 10 1 0.5 0 -0.5 -1 500 400 500 300 400 300 200 200 100 100

Imaginary part of the spectrum, centered

Spatial frequency v

Spatial frequency u

р

m

39/56

imaginární část, povrch

Log centrovaného výkonového spektra jako obrázek a povrch

obrázek

povrch

m p

Příklad Hradčany, výchozí obraz 265×256 41/56

Reálná složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

reálná část, obrázek

reálná část, povrch

Imaginární složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

imaginární část, obrázek

imaginární část, povrch

р

m

Log centrovaného výkonového spektra jako obrázek a povrch

log power spectrum, centered

povrch

m p

obrázek

Příklad rýže, výchozí obraz 265×256

Reálná složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

reálná část, obrázek

reálná část, povrch

Imaginární složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

imaginární část, obrázek

imaginární část, povrch

р

m

Log centrovaného výkonového spektra jako obrázek a povrch

obrázek

povrch

m p

Příklad vodorovná čára, výchozí obraz 265×256

Příklad vodorovná čára, reálná složka spektra

Příklad vodorovná čára, imaginární složka spektra

Příklad vodorovná čára, výkonové spektrum

Příklad obdélník, výchozí obraz 512×512

Reálná složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

reálná část, obrázek

reálná část, povrch

Imaginární složka centrovaného spektra jako obrázek a povrch

imaginární část, obrázek

imaginární část, povrch

р

m

Log centrovaného výkonového spektra jako obrázek a povrch

obrázek

povrch

m p

Real part of the spectrum

Real part of the spectrum

Spatial frequency v

Imaginary part of the spectrum

Imaginary part of the spectrum

Spatial frequency v

log power spectrum

log power spectrum

Spatial frequency v

Real part of the spectrum, centered

Real part of the spectrum, centered

Spatial frequency u

Spatial frequency v

Spatial frequency u

log power spectrum, centered

log power spectrum, centered

Spatial frequency v

log power spectrum, centered

Frequency spectrum, real part of the FFT

Frequency spectrum, imaginary part of the FFT

Power spectrum

Real part of the spectrum, centered

log power spectrum, centered

